

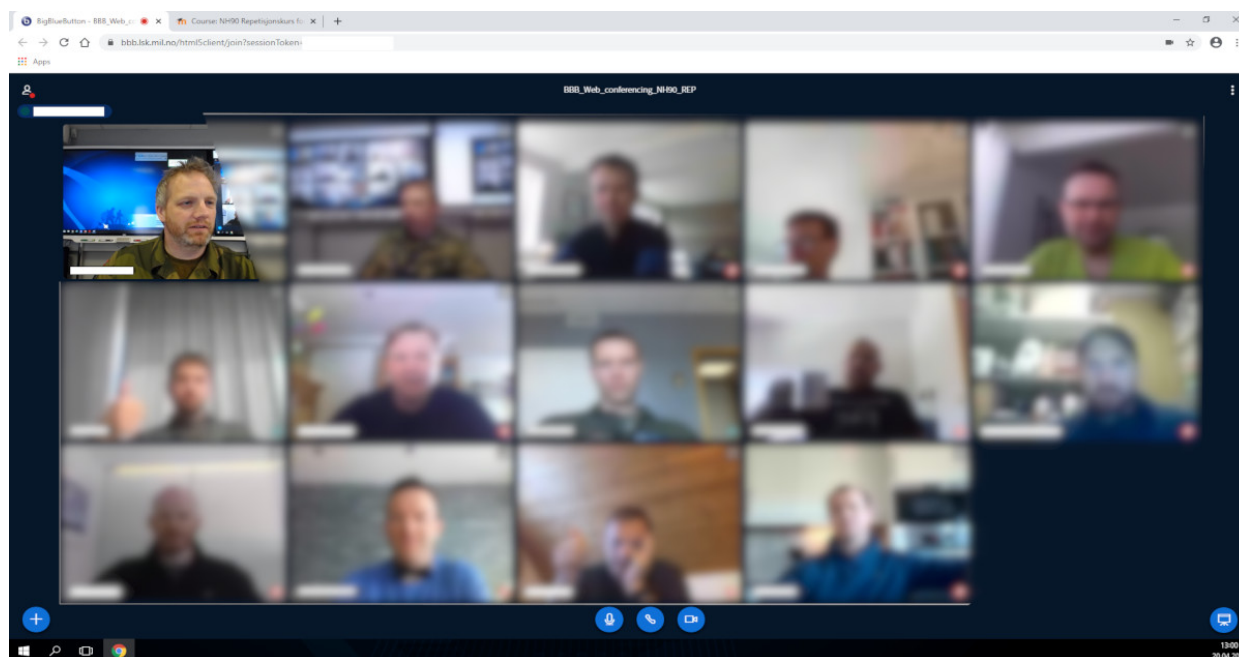
Kan privatiseringen svekke beredskapen?

2020-04-27 16:00

Kjevikfakta

Luftforsvaret hadde frem 2016 en kosteffektiv innretning for (fly)teknisk fag- og funksjonsrettet utdanning. Med ny innretning etter 2016, har utdanningsleveransene gått ned. Mer privatisering kan føre til økte kostnader og ytterligere reduksjon i utdanningsleveransene.

Prop. 151 S (2015-2016) har så langt svekket Luftforsvarets tekniske skole (LTSK). Til tross for dette fortsetter LTSK å styrke norsk beredskap. Under Koronapandemien leverer LTSK tradisjonell og distribuert utdanning til Luftforsvaret. Utenfor Forsvaret har utdanning stoppet opp og norsk forsvarsindustri rammet av reiserestriksjoner, får nå utdanning på LTSK. Koronapandemien har satt stopp for utenlandskurs av kort varighet og det utredes nå om flere luftoperative kan få utdanning på Kjevik hvis reiserestriksjonene vedvarer.

Bildet viser et «NH90 Repetisjonskurs for luftoperativt personell» hvor 12 studenter (spredd over hele Norge, på arbeidsplass eller hjemme) diskuterer erfaringer/opplevelser/årsak sammen med to instruktører på Kjevik. Dette er normalt et tradisjonelt kurs, men nå leveres det som fjernundervisning via videokonferanse på skolesenterets sikre forvaltede utdanningsplattform.

Den nye innretningen av (fly)teknisk utdanning ble skissert i Prop. 73 S (2011-2012) og implementert i Prop. 151 S (2015-2016). Luftforsvarets ledelse har de siste årene gjentatte ganger blitt referert i media om krevende utfordringer innen flyteknisk bransje. Kjevikfakta mener Prop. 151 S (2015-2016) Kap. 6.1.4 ikke var i samsvar med den faglige anbefalingen i Luftforsvarets 2013 utredning. Forutsetningene som ble lagt til grunn for Kap. 6.1.4 har i stor grad feilet og forsterket den krevende flytekniker situasjonen Luftforsvaret nå står i.

Med Prop. 62 S (2019-2020), innrettes Luftforsvaret lenger vekk fra de faglige anbefalingene i Luftforsvarets 2013 utredning.

Usikker økonomi og andre utfordringer

Stortingets vedtak berører ofte nasjonens totaløkonomi:

1. Prop. 73 S (2011-2012) anslo en totalinvestering i basestrukturen på om lag 5,1 milliarder kroner for Forsvaret for enebase på Ørland i kombinasjon med en fremskutt operasjonsbase på Evenes.
2. Prop. 151 S (2015-2016) beregnet et totalt investeringsbehov på om lag 3,5 mrd. kroner for samlingen av aktiviteten på Evenes.
3. Prop. 151 S (2015-2016) beskriver at nedleggelsen av Kjevik gir reduserte kostnader på om lag 1 mrd. kroner i et 20-årsperspektiv i tillegg til forventede reduserte kostnader til rekruttering og utdanning, og stordriftsfordel når teknisk utdanning er geografisk samlokalisert med de operative avdelingene.

Investeringskostnadene på Ørland og Evenes har økt i forhold til tallene som Stortinget i utgangspunktet forholdt seg til. Dette er et faktum, uavhengig av argumentasjon fra Forsvarsdepartementet for hvorfor nye kostnader ikke er en overskridelse. Hvem skal kontrollere om besparelsen på 1 mrd., for ny innretning av (fly)teknisk fag- og funksjonsrettet utdanning i Luftforsvaret, blir innfridd over 20 år?

Besparelsen på 1 mrd. bygger på besparelser på Kjevik, investeringer på Værnes og investeringer på de operative basene. Tallene har lav detaljgrad. Det finnes ingen beskrivelse av fremtidige kostnader knyttet til «sivil utsetting av grunnleggende teknisk utdanning».

Prop. 62 S (2019-2020) Kap. 5.2.6 beskriver: «En annen måte å øke tilgangen til relevant kompetanse på er å oppfordre industrien til å tilby utdanning. Dette kan for eksempel være teknisk typekurs på forskjellige materiell, etter modell av materielloplæring på luftvern som allerede gjennomføres av industrien i dag.»

Vi tolket først Kap. 5.2.6 som at industrien allerede har en modell for teknisk typekurs på luftvern materiell og stusset litt over det. Så langt vi har klart å bringe på det rene, har norsk industri kun levert såkalt fabrikk kurs på sitt eget materiell. Fabrikk kurs kjøpes fra norsk/internasjonalt industri som en initiell kompetanseoverføring under materiellanskaffelsen (NASAMS, NH90, AW101, F-35, P-8 osv.). Studentene er som regel Luftforsvarets instruktører og erfarent teknisk personell. Fabrikk kurset gis deretter nødvendig tilpassing, for å utdanne Luftforsvarets personell.

“ For å tilfredsstille krav til kvalitet og tilgjengelighet innenfor en akseptabel kostnadsramme, kan det synes nødvendig å ha utdanningen innen egen organisasjon. (...) Kjøp av utdanning er dyrt, uforutsigbart og leveres med en kvalitet som i mange tilfeller er vanskelig å dokumentere. (...) For perioden fram mot 2025 kan det synes helt nødvendig å skjerme dagens utdanningsvirksomhet for å opprettholde evnen til å regenerere kompetanse som går tapt underveis, samt å bygge opp nye organisasjoner med personell og riktig kompetanse.
- Luftforsvarets 2013 utredning

Fram til 2016 jobbet instruktørene på Kjevik i en matriseorganisasjon, som sikret høy ressursutnyttelse på tvers av grunnutdanning, typeutdanning og tilleggskurs. Dette gav lave kostnader relatert til utdanningsvolum.

Med ambisjonen i Prop. 62 S (2019-2020) om økt privatisering av (fly)teknisk fag- og funksjonsrettet utdanning, er det på sin plass å trekke frem at mye av denne utdanningen har et relativt lavt volum i sivil målestokk. Et volum som neppe vil bidra til konkurranse som kan presse prisen ned. Snarere må vi anta at utdanningsleveransene til Luftforsvaret kan komme fra monopol-aktører, med de utfordringer det kan få for pris.

Andre utfordringer som kan være relevante når militær utdanning håndteres utenfor inngåtte kontrakter, er International Traffic in Arms Regulations (ITAR) og Intellectual Property Rights (IPR). ITAR og IPR legger for eksempel hindringer for å dele undervisningsmateriell, mellom NATO landene Norge og Danmark, for å samarbeide rundt flyteknikerutdanning til C-130J Super Hercules. Både Norge og Danmark har kjøpt C-130J av det Amerikanske Lockheed Martin. Begge nasjoner kan bruke sitt regulerte undervisningsmateriell internt, men ikke dele det med andre. Luftforsvarets ITAR kan ikke behandles i Forsvarets nye sky-tjeneste, fordi den er levert fra tredjepart. ITAR, IPR og andre skjermingskrav, kan gjøre det krevende å overføre undervisning fra Luftforsvaret til tredjepart.

Prop. 151 S (2015-2016) Kap. 6.1.4 kan og bør reverseres

Det er vanskelig å forstå logikken, som ligger bak å skifte ut en innretning som dekket utdanningsbehovene til Luftforsvaret i 75 år, med en innretning som ikke har innfridd etter at den ble innført. Og enda vanskeligere å forstå, hvorfor manglende innfrielse skal kompenseres med mer av det som ikke virker. Hvorfor kan ikke Forsvaret duplisere sivil utdanning, og ofte duplisere den bedre, i de tilfeller hvor intern utdanningskapasitet helt klart styrker beredskapen?

Hvis vi ser på bemanningssituasjonen ved Luftforsvarets tekniske skole (LTSK), opp mot konjunkturer i det sivile arbeidsmarkedet, så ser vi at disse som regel svinger motsatt av hverandre: Bemanningen ved LTSK styrkes normalt når det er dårlige tider i sivil arbeidsmarked.

Koronapandemien vil antageligvis i lang tid påvirke norsk økonomi og Norges sivile arbeidsmarked. Effekten kan bli at flere søker tilbake til Forsvaret eller ikke ønsker å forlate det. Dette gir en unik mulighet til å reetablere Luftforsvarets interne (fly)tekniker utdanningskapasitet. Prop. 62 S (2019-2020) trekker frem «lønns- og insentivsystemer» (Kap. 5.3.4) og «endret særaldersgrense» (Kap. 5.3.3). Ved å la dette virke sammen med re-rekruttering, så tror vi Luftforsvaret på en kosteffektiv måte kan sikres det personellet de trenger for fremtiden.